

Namn som Gunnar Asplund och Sigurd Lewerentz behöver ingen närmare presentation för den arkitekturintresserade. För många är också Sven Markelius bekant. Men vem har hört talas om Ture Sellman?

Bostäder var inte fint nog

ALLA STORA STÄDER har sina anonyma kvarter. Och sina anonyma arkitekter. Kvarter som man bara passerar, där husfasaderna mest är en fond till gatulivet. Arkitekterna som ritade husen är nästan alltid okända för eftervärlden.

En som inte fick med sitt namn i historieböckerna är Ture Sellman. Han har ritat närmare 100 hus i Stockholm, många påfallande originella. Men för att bli inskriven i arkitekturhistorien krävs ett eller annat storslaget uppdrag; en kyrka, ett bibliotek, en teater eller åtminstone ett kontorshus.

– Felet var att Sellman bara ritade bostäder, förutom en och annan industribyggnad, just i anonyma stads kvarter. Kollegorna såg över axeln på bostadsarkitekter. Men det är svårt att förstå varför han sopades helt under mattan, säger arkitekt Ulf Melander, den ende som hittills verkar ha ägnat Ture Sellmans arkitektur något djupare intresse.

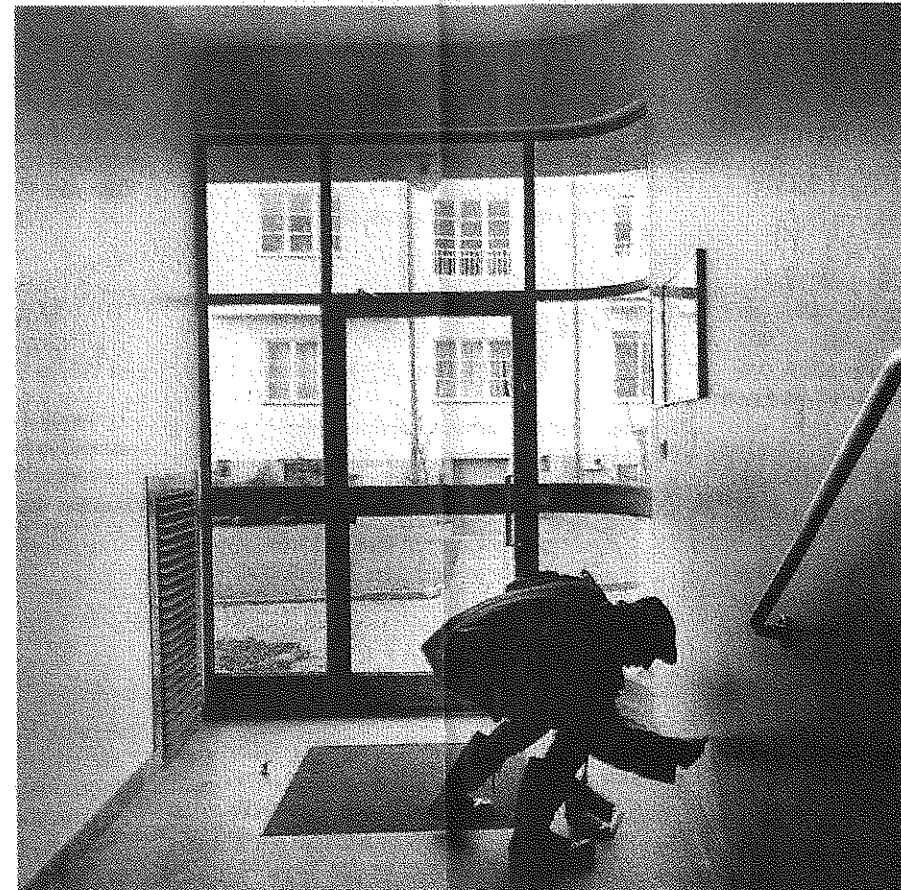
I nästan alla Stockholms innerstadsdelar finns Ture Sellmans bostadsarkitektur representerad. Han var en av 30-talets

mest produktiva arkitekter. Det är lätt att känna igen de personliga och formsäkra fasaderna från hus till hus. Samtida mer namnkunniga arkitekter slog på trumman för sol, ljus och luft i smala hus, i förstädernas grönska. Medan Sellman ritade sina bostäder i traditionella stads kvarter, förutom enstaka friliggande hus på Gärdet, Hammarbyhöjden och Fredhäll.

ETT AV SELLMANS MÄRKLIGASTE bostadshus, byggt 1934, finns på Åsögatan 95. De två flyglarna mot söder avslutas med terrasser som för tankarna till kommandobryggor på fartyg, och gör huset både strikt och lekfullt.

– Från början var bostäderna – som numera är renoverade och hopslagna till större lägenheter – ritade för fattiga änkor. Med tanke på att beställaren var kyrkan, Katarina församling, är arkitekturen förbluffande avancerad, säger Ulf Melander, som själv bor i huset. För några år sedan skrev han en uppsats i bebyggelsehistoria om husets historia.

Ture Sellman var snabb med att fänga



Kallskärsgatan 4. Trapphus med raffinerat enkla detaljer i portens gröna stålramar och det böjda glasat.

FOTO: PETER DE RUE



Allhelgonagatan 7. Ett bostadshus av Ture Sellman från 1935. På ett raffinerat sätt tagatans breddning upp med en avrundning av ytterväggen.

upp tidens uttryck. Redan 1928 ritade han ett funkishus på Sveavägen 100. Lustigt nog är husets baksida strikt klassicistisk. Stilmässigt pendlade husen mellan funktionalism och klassicism vid åren runt 1930. Kanske en eftergift mot beställaren, säger Ulf Melander.



Föga känd. Arkitekten Ture Sellman med en modell av ett av sina hus. Okänd fotograf. Bilden tillhör Arkitekturmuseet.

Ture Sellman ritade de flesta av sina bostadshus på 1920- och 30-talen. Tomtpri-serna i innerstaden var höga, spekulationsbyggandet var därför vanligt. En svårighet för tidens bostadsritande arkitekter i Stockholms innerstad var att få till bra planlösningar för många små lägenheter i stora huskroppar.

– Vissa av Sellmans hus bär spår av spekulationsbyggandet. Ett sätt att hantera den enorma mängden uppdrag blev att upprepa vissa fasaddetaljer från hus till hus. Man kan ana att Ture Sellman stundtals haft bråttom, säger Ulf Melander.

MEN ENTRÉERNA lämnade han inte åt slumpen. De tydligt markerade portarna och trappuppgångarna har alltid en egen-sinnig formgivning, med raffinerat enkla detaljer. Sellmans bostadsbyggnader låter ana erfarenheterna som industriarkitekt. Avskalade väggytor spelar mot säkert utskurna öppningar. Djärva snitt för ljusschakt eller balkonger delar på ett dramatiskt sätt upp en slät fasad.

När Ture Sellman dog 1968, i total mi-

sär, hade han vare sig vänner eller anhöriga som kunde ta hand om kvarlätskapen. De flesta av hans ritningar är spridda för vinden. Ulf Melander har hittills lyckats räkna till 92 hus, men det lär finnas fler.

TIDIGT PÅ 40-TALET upphörde Ture Sellmans arkitektverksamhet. Istället gick han helt och hållet in för nya landvinningar inom fotografiet. Kanske tröttnade han på den otacksamma uppgiften att bara rita bostäder; i brist på de mer glamorösa uppdragen. Kanske tog intresset för fotografi helt enkelt överhanden. Vem vet.

Kristiina Kyander
dn.bostad@dn.se
08-738 11 27

Litteratur:

Ulf Melander; *Ture Sellman och Katarinastiftelsens hus Åsögatan 95*, Stockholms universitet.
Anna Blomberg; *Ture Sellman, visionär eller krass realist*

Fakta/ Ture Sellman 1888-1968

- Arkitektexamen KTH 1914
- Egen arkitektverksamhet 1918-41
- Sellmanfilm, grundades 1931, med uppfinningar för avancerad fototeknik och färgfilm som inriktning. En bok om fotografen Sellman av Pär Hemmingsson är under arbete, med anslag från Hasselbladstiftelsen.
- Urval av byggnader i Stockholm: Perssons stick- och vävmaskiner, Alströmergatan 22, (1925), bostadshus: Heleneborgsgatan 36, (1928-31), Åsögatan 95, (1934), Värtavägen 33, (1934), Allhelgonagatan 7-9, (1935-36), Finn Malmgrensväg 27, 1936
- Prisbelönta arkitektävlingar: Hovrättsbyggnad i Malmö, 1916, bro över Hammarbyleden, 1917, stations- och hotellområde i Saltsjöbaden, 1918, Möllevångens kyrka i Malmö, 1918, förslag till gravårdstyper, 1920